

INUIT ATAQATIGIIT

Landsstyrekoalitionsaftale
for perioden 2009 - 2013

Indholdsfortegnelse

<i>Vision, menneskesyn og værdigrundlag</i>	4
Vision.....	4
Livssyn.....	4
Menneskesyn.....	4
Værdigrundlag	5
De bærende værdier i det grønlandske selvstyre skal være:.....	5
<i>Selvstyre gennem medindflydelse</i>	5
<i>Ansvarsområder</i>	6
<i>Samfundsøkonomi</i>	6
<i>Landskassens økonomi</i>	7
Status	7
Mål.....	7
Indsats	7
<i>Skatte- og velfærdskommission</i>	8
Vision.....	8
Metode.....	8
Beskrivelse/kommissorium.....	8
<i>Boligpolitik</i>	8
<i>Sundhedsområdet</i>	9
<i>Socialpolitik</i>	10
<i>Kultur</i>	11
<i>Uddannelsespolitiske mål: ”Sammenhæng i uddannelsessystemet”</i>	11
<i>Kirken</i>	12
<i>Forskningspolitik</i>	12
<i>Ligestilling</i>	12
<i>Integrations- og sprogpolitik</i>	13
<i>Regional udvikling</i>	13
<i>Klima</i>	14

<i>Transportsektor</i>	14
<i>Miljø</i>	14
Klimastrategi	15
Energi	15
Befolkningens inddragelse	15
<i>Erhvervsudviklingspolitik</i>	15
Vision	15
Minedrift, storindustri og olie	16
Turisme	16
<i>Arbejdsmarkedspolitik</i>	16
Plads til alle og jobs til dem der kan	16
<i>IT-Vision for Selvstyret</i>	17
<i>Fangst og fiskeri</i>	17
<i>Selvforsyning</i>	18
<i>Internationalt samarbejde</i>	19
<i>Omprioritering – nedbringelse af de administrative udgifter</i>	19
Status	19
Mål	20

Vision, menneskesyn og værdigrundlag

Vision

Sammenhold

Selvstyre

Lighed

Vores vision og fælles mål er at skabe et samfund, hvor der er brug for alle, og der er plads til alle. Med vilje og håb vil vi bygge et samfund, hvor vi gensidigt styrker hinanden som individer og folk.

I dialog og samspil med befolkningen skal vi skabe grundlaget for et værdigt liv, hvor alle har mulighed for at udvikle sig og opretholde livet ved aktiv selvforsørgelse.

Sammen med befolkningen vil vi med et solidt lederskab skabe rammerne for et sundt samfund i forandring.

Med solidaritet og lighed som grundsten skal vi alle bidrage efter vores evner og formåen, ligesom de som har behov for hjælp skal modtage støtte.

Livssyn

Det grønlandske livssyn baserer sig grundlæggende på bevidstheden om ”altings sammenhæng” - menneskets ubrydelige fysiske og åndelige sammenhæng med hinanden, med naturen, naturens resurser, universet - en sammenhæng, der rækker langt ud over det enkelte menneske.

Menneskesyn

Alle mennesker er født med særlige evner, som de skal have mulighed for at udvikle i en livslang læringsproces, ligesom disse evner altid skal kunne bruges til at forsørge sig og sine.

At tage ansvar og øve indflydelse på eget liv og egne handlinger samt deltage som demokratiske borgere i samfundsudviklingen er både en ret og en pligt.

Alle mennesker ønsker muligheden for at forsørge sig selv og sine og hermed frihed til at udfolde sit liv, sine kreative, skabende evner og interesser.

Alle mennesker ønsker at indgå i fællesskaber og at bidrage positivt til disse.

Dette menneskesyn indebærer et samfund, hvor alle indgår i det samfundsmæssige fællesskab med lige værd som menneske og med plads til individets egen formåen, ønsker og behov.

Værdigrundlag

Der skal skabes et solidarisk, samarbejdende og stærkt selvstyre, der baserer sig på en åben, demokratisk dialog. Det indebærer befolkningens medindflydelse og medansvar for samfundsudviklingen, hvor udgangspunktet er menneskers lige værd og lige værdighed.

De naturlige fællesskaber skal styrkes og bidrage til en samfundsudvikling, der har udgangspunkt i den grønlandske kultur, og hvor forandringer skabes under hensyn til kollektiv bæredygtig forvaltning og udnyttelse af de levende og ikke-levende resurser.

De bærende værdier i det grønlandske selvstyre skal være:

Respekt, troværdighed, værdsættelse af forskellighed, handlekraft, mod til nytænkning og helhedstænkning.

Selvstyret er et samfund med international anerkendelse af vores sprog og kultur. Det skal styrkes og synliggøres, så det skaber selvrespekt i samfundet og respekt i omverdenen.

Vi er et åbent land, som værdsætter forskellighed. Vi skal skabe gode rammer for, at alle gives mulighed for at blive integreret i det grønlandske samfund.

Selvstyre gennem medindflydelse

Formålet for Selvstyret skal være, at det grønlandske samfund gennem økonomisk og kulturel udvikling får mere økonomisk og politisk frihed, og skal efterhånden realiseres ved, at befolkningen gennem uddannelse, kompetenceudvikling og dialog samt fælles planlægning deltager i selvstyreprocessen. Dialogen og beslutningerne skal være åbne for alle, således at borgerne dermed er med til at skabe én fælles fremtid.

Naalakkersuit er enige om, at udformning og implementering sker på følgende visioner:

Et selvstyrende Grønland er et land, hvor befolkningen selv træffer afgørelserne, og hvor landets befolkning respekterer og værdsætter de demokratiske principper og de gældende internationale aftaler om menneskerettigheder.

Et selvstyrende Grønland er et land, hvor udnyttelsen af resurserne hviler på princippet om ligeværdighed og fællesskab samt bæredygtighed, og hvor selvforsyning af levnedsmidler ligeledes efterstræbes.

Et selvstyrende Grønland er et land, som er imødekommende over for alle udefra kommende, med en befolkning, der har selvtillid, og som er et fælles mødested for alle.

Et selvstyrende Grønland er også et land, der påtager sig sin del af det globale ansvar, og som værner om og samarbejder med andre oprindelige befolkningsgrupper, og den øvrige verden.

Derfor vil et selvstyrende Grønland og dets befolkning leve op til og realisere de internationale forpligtelser og ansvar, der foreligger.

Samtidig med indførelsen af Selvstyret skal der etableres en styring, der har udgangspunkt i og er tilpasset landet og dets befolkning.

Ansvarsområder

I og med at Naalakkersuit er enige om, at økonomisk selvårenhed, egenproduktion og selvforsyning på alle områder skal prioriteres, er det målet, at følgende ansvarsområder snarest overføres fra den danske stat:

- Råstofudvinding og ikke-levende resurser
- Udlændingeområdet
- Fødevarer- og veterinærområdet

Samfundsøkonomi

Det grønlandske samfund er karakteriseret ved en meget lille befolkning på et meget stort areal i ekstreme naturmæssige – og klimatiske omgivelser. Samfundsøkonomisk giver dette store muligheder, men også begrænsninger. Mulighederne findes i, at vi er ganske få om at dele de værdier, som den umådelige natur byder på i form af levende og ikke-levende resurser. Jo dygtigere vi bliver til at finde og udnytte disse resurser, jo større velstand og velfærd kan fordeles i samfundet. Et lille samfund som vores har endvidere den fordel, at der ikke behøver at være langt fra beslutning til handling. Det er nemmere at vende en lille skude end en enorm supertanker.

Naturen, klimaet og den lille befolkning, sætter også begrænsninger. En af dem er mulighederne for at opbygge en markedsøkonomi, hvor private virksomheder i fri konkurrence skaber en naturlig prisdannelse på varer og tjenesteydelser. Kun i nogle få brancher i de største byer er denne mulighed til stede. Andre steder må det offentlige gå ind og være garant for, at borgerne tilbydes et rimeligt udvalg af varer og tjenester til en rimelig pris, med hensyntagen til landets samlede økonomiske formåen.

For at sikre det initiativ og den fremdrift der tilflyder samfundsøkonomien, når private iværksættere og selskaber etablerer virksomhed, skal offentligt ejede selskaber og institutioner hverken direkte eller indirekte konkurrere med disse. Dette gælder især på de delmarkeder, hvor konkurrence mellem flere private aktører er med til at sikre den rigtige pris og service på området.

Med indførelsen af Selvstyret og ønsket om en mere selvåren økonomi bliver en væsentlig opgave i årene fremover at forøge volumen af samfundsøkonomien.

Der lægges vægt på professionelle bestyrelser i alle virksomheder.

Landskassens økonomi

Status

En af de største udfordringer, vi har efter indførelsen af Selvstyre, er at få den grønlandske økonomi tilbage i balance. Takket være en stor og relativ stabil fiskerisektor - trods svingende verdensmarkedspriser på fiskeprodukter - og bloktilskuddet fra Danmark, bør samfundsøkonomien, og dermed også Landskassens regnskab, ikke udvise store, uforudsete udsving fra år til år.

Mål

At økonomien skal være stabil betyder ikke, at der hvert år nødvendigvis skal være overskud i Landskassens regnskab. Der kan være perioder, hvor en aktiv politik på beskæftigelsesområdet – at holde arbejdsløsheden lav – eller nogle store erhvervsprojekter – f. eks. aluminiumsproduktion – vil betyde, at budget og regnskab for Landskassen viser underskud. Men vi skal i de situationer hele tiden være sikre på, at pengene går til formål, som vi har besluttet at prioritere højt, og ikke blot går til stigende driftsudgifter på områder, som vi ikke har check på. Naalakkersuisut skal til enhver tid have et fuldt og indgående kendskab til, hvordan Landskassens midler forbruges.

Indsats

Med en kompetent styring vil Naalakkersuisut sikre en stabil økonomisk udvikling i de kommende år.

Nogle initiativer kan gøres inden for de eksisterende økonomiske rammer, mens nye initiativer ofte er afhængige af nye investeringer.

Naalakkersuisut er ikke tilhænger af, at skatte- og afgiftstrykket bliver højere, end det er i dag, og derfor er der kun to måder at sikre flere midler til Landskassen.

Den ene er at skabe optimale rammer for udviklingen af erhvervslivet og derved skabe mulighed for en større grønlandsk økonomi. Etablering af en international frihavn skal ses i denne sammenhæng. Her er det vigtigt, at der i sådanne store projekter indgår international finansiering for at sikre, at projekter bliver professionelt vurderet og ikke sat i værk på baggrund af drømme og forhåbninger.

Den anden måde at skaffe et større økonomisk råderum på er ved at reducere Landskassens udgifter. Naalakkersuisut vil tage initiativ til, at alle udgiftsposter i Hjemmestyrets finanslov kigges nøje efter for at vurdere, om de enkelte poster stadig har deres berettigelse, om de er uden effekt eller måske ligefrem med til at fastholde nogle forhold, som ikke er ønskværdige. Dette arbejde skal igangsættes umiddelbart efter det konstituerende samling, så de første resultater skal kunne aflæses i finansloven for 2010.

Skatte- og velfærdskommission

Vision

Generel højnelse af borgernes velfærd, særligt blandt de økonomisk dårligst stillede børnefamilier.

Metode

Gennemgribende eftersyn af skatter og afgifter – indretning, størrelse og virkning – samt hele det sociale og boligmæssige tilskudssystem, herunder ikke mindst samspillet disse imellem.

Beskrivelse/kommissorium

Skatte- og velfærdskommissionen udpeges af Naalakkersuisut, bestående af personer som samlet besidder juridisk, økonomisk, samfundsvidenskabeligt og fagadministrativ stor indsigt på alle emneområder, herunder relevante organisationer. Kommissionen skal aflevere delrapport 1. oktober 2009 og endelig rapport 1. februar 2010.

Kommissionen skal gennemanalysere bestående indkomstskatter, selskabs- og udbytteskatter samt alle afgifter for størrelse, indretning og virkning, herunder særligt skatter/indkomster fra landets fælles resurser – naturgivne, levende såvel som råstoffer m.m., og skal herefter komme med konkrete anbefalinger.

Dernæst en tilsvarende analyse af hele det sociale område (offentlig hjælp, pensioner, børnetilskud etc.) og det boligmæssige ydelsessystem samt samspillet med og mellem disse og skatter/afgifter (boligsikring, tilskud til andels- og ejerboliger, husleje i den offentlige boligmasse etc.).

Det anbefales, at der med udgangspunkt i disse analyser stilles forslag om ændringer, omlægninger og forslag til egentlige tiltag, nye skatter, afgifter og/eller sociale, boligmæssige ydelser, alt med henblik på bedre velfærd og bedre økonomiske forhold og fordeling for borgere og erhvervsliv, særligt for de økonomisk dårligst stillede.

Det skal samtidig sikres, at den fremtidige indretning af skatter/afgifter og sociale, boligmæssige ydelser dels understøtter ønsker og behov for flere i meningsfyldt arbejde, og at overførselsindkomster aldrig demotiverer til erhvervelse af egen arbejdsindkomst.

Sekretariatsfunktionen varetages af Skattestyrelsen.

Boligpolitik

Boligpolitikken skal sikre befolkningen adgang til boliger, da et hjem er en grundlæggende forudsætning for tryghed. De, der har mulighed for at eje deres bolig, skal støttes og gives mulighed herfor. Naalakkersuisut erkender dog det store fortsatte behov for opførelsen af flere almennyttige bo-

liger, hvilket Naalakkersuisut vil arbejde på. Derudover er Naalakkersuisut opmærksom på det store behov for vedligeholdelse af den eksisterende boligmasse. I forbindelse med opførelse af nybyggeri skal der være fokus på, at dette byggeri er miljømæssigt bæredygtigt.

Ligeledes skal det almene boligbyggeri forøges, således at der kan bygges flere boliger af lokale virksomheder, hvis byggeri udbydes i åbne licitationer baseret på fagentrepriser. Bygge- og anlægsfonden og de til boligbyggeri afsatte midler i overslagsårene skal ikke fjernes fra eller reduceres i finansloven.

Naalakkersuisut tilstræber at omprioritere anlægs- og renoveringsmidlerne.

Problemet med bolig- og hjemløse har i mange år været tabubelagt. Omfanget af problemet er aldrig blevet afdækket til bunds. Naalakkersuisut vil snarest igangsætte en tilbundsgående undersøgelse af problemets omfang og årsagerne hertil. Der skal udarbejdes løsningsmodeller ud fra et helhedsperspektiv, hvor sociale, kulturelle, personlige, økonomiske samt uddannelsesmæssige aspekter skal inddrages.

En så stor andel af borgerne som muligt skal gives mulighed for at erhverve egen ejerbolig – evt. ved omdannelse af nuværende lejerboliger. Der skal sikres et reelt boligtilbud til de borgere, som ikke har de fornødne økonomiske muligheder for at boligforsyne sig selv.

Sundhedsområdet

Naalakkersuisut tilslutter sig WHO's definition af sundhed som ”en tilstand af komplet fysisk, psykisk og socialt velbefindende og ikke bare fravær af sygdom og svagelighed”.

Den påbegyndte reformering af sundhedsvæsenet herunder med fokus på rekruttering og fastholdelse af personale skal fortsætte. Dette arbejde må forventes at pågå over længere tid. Det vil være nødvendigt at udarbejde politiske prioriteringer i forhold til sundhedsområdet. Her vil alle relevante fagfolk blive taget med på råd, og der vil blive taget udgangspunkt i, at de enkelte regioner kan have forskellige erfaringer og behov.

Det er en målsætning at øge den generelle livskvalitet i samfundet, fordi vi har brug for alle, som kan bidrage til vores fortsatte udvikling som folk. Her er det særligt vigtigt at have fokus på særligt udsatte grupper, som psykisk syge og ældre.

Forebyggelse udgør en grundsten i indsatsen for sundhedsfremme og skal kontinuerligt udvikles og evalueres. Naalakkersuisut ønsker, at der sættes særligt fokus på børns sundhed, da gode levevaner giver de bedste betingelser for vores fremtid som individer og som samfund. Derfor ønsker Naalakkersuisut også at fortsætte det vigtige arbejde indenfor folkesundhedsprogrammet Inuuneritta, ligesom der ønskes videreudvikling og brug af telemedicin.

Socialpolitik

På det sociale område ønskes langsigtede tiltag, der skaber familier og individer i trivsel. Familier og individer skal have indflydelse på eget liv og opleve at være en del af samfundets fællesskab. Det grundlæggende princip er, at der er brug for alle i vort land, for at Selvstyret skal kunne bidrage positivt til udviklingen af vores samfund.

Det må til alle tider sikres, at de, der har behov for særligt støtte, modtager denne. Støtten skal som udgangspunkt gives så tidligt i forløbet som muligt for at starte en tidlig indsats. Der skal anlægges et helhedssyn, der tager udgangspunkt i de resurser, der er til stede i familien og nærmiljøet.

Naalakkersuisut lægger i sit socialpolitiske arbejde særligt vægt på følgende:

Arbejdet med særligt udsatte grupper, såsom omsorgssvigtede, handikappede, ældre og psykisk syge, skal udvikles i tæt samspil med de øvrige landsstyreområder og med udgangspunkt i allerede indsamlet viden.

Der skal være hjælp at hente til ofre for seksuelt misbrug. Dette gælder både for voksne og børn. På børneområdet ønsker Naalakkersuisut at undersøge og udvikle en særlig indsats overfor børn, der har været udsat for seksuelt misbrug, f.eks. igennem etablering af et ”barnehus” - inspireret af den islandske model. Der skal ligeledes sættes fokus på behandling af krænkeren for at undgå gentagelser.

Naalakkersuisut ønsker et øget fokus og tiltag overfor vold i samfundet, herunder vold i hjemmet og tilfældig vold.

Børn og unge er et særligt fokusområde for Naalakkersuisut, der vil arbejde for brede, tværfaglige indsatser, der inkluderer flere landsstyreområder samt forældre, skoler, organisationer mm. Naalakkersuisut ligger i sit fokus særlig vægt på følgende områder:

Børn og unge, som er landets fremtid, skal sikres de bedste vilkår for at udvikle sig fysisk som mentalt. Tiltag på børne- og ungeområdet skal hvile på viden og evalueres kontinuerligt.

På børne- og ungeområdet ønsker Naalakkersuisut i høj grad at samarbejde med frivillige organisationer for at forankre arbejdet dybt i samfundet og for at trække på alle kræfter.

Den særlige indsats overfor tidligt forældreskab udvikles i samarbejde med kommunerne.

Som en særlig indsats overfor børn og unge ønsker Naalakkersuisut at evaluere og styrke væresteder for børn og unge, så de altid har trygge rammer.

Naalakkersuisut vil i samarbejde med kommunerne videreudvikle skolemadsordningen.

Forebyggelse af omsorgssvigt skal styrkes ved øget fokus på forældresamarbejde.

Naalakkersuisut ønsker at afskaffe ”børneopsparingen”, hvor hvert barn årligt modtager 1000 kr. på en konto, som kan anvendes ved det fyldte 18 år. Naalakkersuisut ønsker at anvende pengene på initiativer over for børn og unge, der har akut behov for støtte.

Kultur

Kulturpolitikken er et vigtigt element i vores samfund for dannelsen af en den enkelte borgers forståelse af egen og andre menneskers kultur. Derfor spiller kultur en vigtig rolle i børns uddannelse, da det er her grundstenene for en god debatkultur skabes. I den forbindelse ønskes en stærk og selvstændig mediekultur, der åbner op for en yderligere styrkelse af demokratiet. Kultur skal vise vort folks mangfoldighed og inspirere os alle i vores hverdag.

Derfor skal folk, der har kulturel styrke og besidder lysten til at sprede denne til resten af befolkningen, støttes i deres arbejde.

Naalakkersuisut vil politisk samarbejde om, at midler til kulturelle formål forhøjes og de generelle betingelser for kulturlivet forbedres.

En del af kulturen er vores sportsliv, som skal sikres gode rammer i fremtiden. Sporten er med til at forebygge og udvikle fællesskaber på tværs af grupper og internationalt, ligesom sporten er en vigtig udtryksmåde for børn og unge.

Naalakkersuisut vil færdiggøre arbejdet om en ny teaterlov.

Uddannelsespolitiske mål: ”Sammenhæng i uddannelsessystemet”

Uddannelsessystemet skal til hver en tid tilrettelægges ud fra et helhedssyn på udvikling og læring samt et menneskesyn, der understøtter den enkelte elevs eller studerendes potentialer og færdigheder. Sprog og kultur er de vigtigste værktøjer til læring og udvikling og skal være centrale elementer i dette arbejde og udviklingen af uddannelsessystemet skal baseres på de behov, som brugerne har. Enhver, der gerne vil uddanne sig, må ikke møde ”lukkede” døre eller blindgyder i uddannelsessystemet. Uddannelse skal være en ret, som alle kan benytte sig af. Enkeltsprogedes uddannelsesmuligheder skal fortsat styrkes, ikke alene gennem målrettede sproglige opkvalificeringsmuligheder, men også gennem målrettede og individuelt planlagte uddannelsesforløb. Kvalitet i undervisningen skal derfor støttes og prioriteres på alle niveauer i uddannelsessystemet.

Der skal sikres en sammenhængende og koordineret indsats inden for hele uddannelsessystemet fra førskoleområdet, folkeskolen, erhvervsuddannelser, gymnasium og til de videregående uddannelser, således at der sikres mere og bedre synergi mellem alle områder, og således at børn og unge, pædagoger, lærere, forældre og andre resursepersoner i lokalsamfundene understøtter hinanden.

Der skal gives uddannelses tilbud til alle, hvor en særlig indsats skal tilgå de ordblinde og handicappede.

Fjernundervisning udvikles.

Kirken

I en styreform, der baserer sig på helhedstænkning, er menneskets åndelige liv et centralt element, derfor vil Naalakkersuisut styrke kirkens vilkår, og i den forbindelse arbejde tæt sammen med alle inden for kirken.

Kirkens stilling i forhold til Selvstyret skal afklares snarest muligt.

Forskningspolitik

I nutidens globaliserede samfund skal ny viden være et bærende element i landets udvikling. Forskningen skal derfor styrkes og udvikles til gavn for samfundet som helhed og for den enkelte borger, bl.a gennem forskning, der direkte er rettet mod intervention i aktuelle samfundsproblemer og indsatsområder. Viden, der skabes gennem forskning, skal gøres tilgængelig for hele befolkningen og derigennem være med til at styrke befolkningens generelle videns- og uddannelsesniveau.

Ilisimatusarfik skal være en institution, der leverer uafhængig kvalitetsforskning og uddannelse på internationalt niveau til gavn for både samfundsøkonomien, demokratiet og kulturen. Naalakkersuisut vil sikre, at Ilisimatusarfik har en høj grad af selvstyre og er båret af principper om forskningsfrihed, undervisningsfrihed samt tæt forbindelse mellem forskning og uddannelse. Naalakkersuisut vil desuden fortsat søge at fremme internationalt anerkendt forskningssamarbejde gennem etablering af nye samarbejdsaftaler med andre landes regeringer og forskningsinstitutioner.

Ligestilling

Ligestilling er en samfundssag og ikke blot den enkeltes ansvar. Ligestilling handler om at vise alle borgere respekt og give dem de samme muligheder, uanset deres køn.

Kønspolitisk står Grønland overfor nogle udfordringer der kræver handling. Dette drejer sig i særlig grad om volden mod kvinder samt de høje selvmordstal blandt unge mænd. Også på uddannelsesområdet ses en skævvridning mellem kønnene. En større balance mellem kønnene skal tilstræbes gennem mere vidensindsamling, gennem oplysning og gennem konkrete initiativer, der har til hensigt at nedbringe de høje tal, som statistikkerne viser indenfor de nævnte områder.

I familierne skal der skabes optimale betingelser for at indgå i ligeværdige forhold. Derfor vil en fortsat udvikling af barselsorloven og mulighed for familierådgivninger være en prioritet.

Integrations- og sprogpolitik

Sprog er både et redskab til kommunikation og en vigtig identitetsmarkør. I forbindelse med selvstyrets indførelse bliver grønlandsk det officielle sprog i landet. Dette afstedkommer et behov for at udarbejde en klar sprogpolitik, der tydeliggør konsekvenserne af, at grønlandsk bliver det officielle sprog i landet og giver befolkningen mulighed for at styrke deres sproglige kompetencer.

Det grønlandske sprog skal fortsat sikres gode betingelser for at udvikle sig, blandt andet gennem fokus på sprogstimulering, undervisningsmaterialer, en aktiv kulturpolitik og styrkelse af demokratiet gennem en åben debatkultur.

Ikke alle landets borgere taler grønlandsk. For at sikre den størst mulige medinddragelse af alle borgere er det væsentligt at forbedre adgangen til tilegnelsen af det grønlandske sprog. Denne skal følges op af en integrationspolitik, der skal sigte mod en bedre integrering af nye borgere.

Grønland er en del af verden. Derfor vil der være et fortsat behov for at kunne dygtiggøre sig på dansk, engelsk og andre sprog.

Naalakkersuisut vil arbejde for en sproglig integrationslov og udforme en plan til implementeringen af Selvstyreloven, som bl. a. omfatter, at det grønlandske sprog bliver det officielle sprog.

Regional udvikling

Et stærkt selvstyre med en selv bærende økonomi er en opgave, som kun kan realiseres, hvis alle deltager aktivt. Naalakkersuisut foreslår en ny erhvervs- og udviklingspolitik under mottoet:

”Din region – dit valg”

Landets størrelse og bosætningsmønster medfører forskellige vilkår og muligheder. Naalakkersuisut ønsker at inddrage lokalbefolkningen i udviklingen af skræddersyede lokale løsninger, der svarer til de regionale og lokale behov.

I forbindelse med selvforsyning står byggerne som et vigtigt led i forhold til distribuering af vore egne produkter. Bygdernes økonomiske forhold og eksistensberettigelse skal gennemanalyseres og danne grundlaget for den videre planlægning.

Etableringen af de fire nye kommuner har allerede gjort meget for at uddelegere større kompetence fra Hjemmestyret til kommunerne. Men Naalakkersuisut ønsker at give kommunerne yderligere muligheder for selvforvaltning. Det stadige fokus på regionalpolitik vil forbedre Grønlands samlede økonomi, fordi den muliggør de forskellige dele af Grønland til hver for sig og i fællesskab at videreudvikle deres egne muligheder og kompetencer. Regionalpolitikken skal opstille planer for at decentralisere yderligere ansvar til de nye kommuner. Selvstyre er ikke kun et nøgleord i forholdet mellem staten og Grønland, men også mellem Inatsisartut og regionerne.

Naalakkersuisut vil videreudvikle en strukturovervågning af befolkningsudvikling, erhverv- og arbejdsmarkedsforhold, kompetenceudvikling m.v. som beskrevet af den grønlandske Selvstyrekommision. Et fælles vidensgrundlag om de opgaver vi står overfor, og en større viden om de muligheder, der byder sig, vil være med til at skabe større enighed og ro om de væsentligste reformarbejder.

Men i den sidste ende: Det er op til befolkningen i regionerne at beslutte, hvad de vil. Det er regionernes befolkning, der ved, hvad der er bedst for deres region. Det er din region og dit valg.

Udviklingen skal forankres i de eksisterende og kommende vækstcentre, da man her kan sikre ægte og rentabel udvikling.

Klima

Grønland er et af de steder i verden, hvor effekten af klimaforandringerne ses tydeligt. Udfordringen i de kommende årtier bliver at skabe balance mellem hensynet til vores natur og befolkning og vores ønske om at skabe vækst, bl.a. gennem udvikling af turisme- og mineraludvindingsindustrien.

Ved at sætte klare mål på klimaområdet for industrien og for det øvrige samfund vil vi sikre, at Grønland også om 50 år er kendt som et naturskønt land med en befolkning, der sætter handling bag ordene, når det kommer til bæredygtig udnyttelse af naturen.

Transportsektor

Der er fortsat behov for at tilpasse og udvikle landets transportsektor, både med hensyn til passagertransport og godshåndtering, herunder havneudvidelser. Derudover ses en stigning i bilismen i de større byer. Denne udvikling skal gå hånd i hånd med et målrettet fokus på reduktion af landets CO₂-udslip, bl.a. gennem aktiv brug af den fagviden, der er på området og aktiv brug af den nye teknologi klimaforandringerne har medført. Det gælder eksempelvis udviklingen indenfor CO₂ neutrale biler og boligbyggeri.

Miljø

Alle fremtidige beslutninger i Inatsisartut skal indeholde miljøvurderinger. Der skal implementeres en landsdækkende affaldshåndteringsplan i samarbejde med kommunerne. Her bør det undersøges, om der er fri kapacitet i de større byers forbrændingsanlæg og ellers bygge regionale affaldsforbrændingsanlæg, hvor den overskydende restvarme f.eks. kan udnyttes til opvarmning. Planen skal inkludere lokale og landsdækkende vurderinger af muligheder for genbrug af såvel biologisk som ikke-biologisk nedbrydeligt affald. Der udarbejdes en plan for, at udledning af spildevand ikke længere sker direkte ud i havet uden forudgående rensning.

Klimastrategi

Grønland bakker fortsat op omkring Kyotoaftalen og vil også fremover tage et globalt ansvar. Der ønskes fortsat en ambitiøs reduktionsstrategi, der opfylder målene i Kyotoaftalen. På klimatopmødet i København i 2009 skal Grønland indgå en aftale, der imødekommer den forventede industrielle udvikling af landet, med en øget udledning som konsekvens. For at opfylde Kyotoaftalen skal vi i reduktionsperioden fra 2008-2012 reducere med 322.000 tons CO₂. Der udarbejdes en oversigt over, hvor der kan sættes særligt ind overfor CO₂-udslip på landsplan. Klimacentret, Innovationscentre samt andre interessenter skal inddrages i forhold til faglig viden og best practice erfaringer især fra andre arktiske samfund.

Energi

Indenfor energiområdet skal der fortsat sættes på udvikling af miljøvenlige energikilder, såsom vandkraft. Et Grønland, der primært henter sit energiforbrug fra grøn energi, er den bærende vision. Dermed vil landet også mindske sin afhængighed af udefrakommende energikilder.

Alternative energiformer skal fremmes, herunder brintfremstilling.

Befolkningens inddragelse

Et led i klimastrategien vil nødvendigvis være at få opbakning og inspiration fra befolkningen. Der anbefales en opfølgning på Tulugaq-kampagnen samt midler til lokale initiativer, der skaber opmærksomhed, oplysning og holdningsændringer til miljø og klima.

Erhvervsudviklingspolitik

Vision

Naalakkersuisuts vision for erhvervsudvikling er, at Grønland skal være det globalt anerkendte arktiske kraftcenter inden for bæredygtig erhvervsudvikling - og indgang til Arktis for erhvervsliv, oplevelser, forsyninger og sund livsstil.

De konkrete politikker bliver underbygget af strategier og handleplaner inden for de specifikke indsatsområder, der sikrer politikken gennemførelse i samarbejde med de 4 kommuner.

De nye politikker skal kombineres med Naalakkersuisuts øvrige politikker og forvaltningsområder, hvorved sagsgangen bliver smidig og effektiv på tværs af Naalakkersuisuts organisation.

Naalakkersuisut vil i samarbejde med de 4 kommuner understøtte eksisterende samarbejdsrelationer og medvirke aktivt til at skabe nye fokuserede eller bredere samarbejder.

Naalakkersuisut vil understøtte og udbygge udvalgte naturlige kraftcentre, som allerede er kendte og vil udvikle nye kraftcentre. Dette vil ske i tæt samarbejde med kommunerne og eksisterende virksomheder.

Minedrift, storindustri og olie

Udsigten til globalt stigende priser på mineraler og fossile brændstoffer har sat fornyet fokus på mulighederne for at udnytte vores ikke-levende resurser, hvis økonomiske rækkevidde kan blive meget stor. Derfor er det meget vigtigt, at Naalakkersuisuts mineralefterforskningspolitik koordineres tæt med erhvervs politikken, arbejdsmarkedspolitikken, miljøpolitikken, uddannelsespolitikken, sprogpolitikken og integrationspolitikken.

Udnyttelse af de ikke-levende resurser accepterer vi som et vigtigt potentiale – dog ikke på bekostning af miljøet.

Når selvstyret er en realitet og Grønland har overtaget kompetencen for de ikke-levende resurser, er det vigtigt, at der ved lovgivning sikres befolkningens direkte medindflydelse og inddragelse i beslutningsprocesserne.

Turisme

Naturen og kulturen er hovedattraktionerne i Grønland. En unik kombination som kan positioneres særskilt, og som har en stærk international konkurrenceevne. Hertil kræves dog en holdbar og langsigtet turismestrategi, som understøtter bæredygtigheden af økonomien, naturen (miljøet), og ikke mindst kulturen.

For at erhvervet kan forankres i de lokale samfund, skal der arbejdsmarkedsmæssigt satses på nye målgrupper indenfor erhvervet. Turisterhvervets udvikling skal ske på lokalsamfundets præmisser, og der skal uddannes folk, som kan bistå de lokale samfund med den nødvendige viden.

Som baggrund for en fornyelse af den nuværende overordnede turismestrategi bør der iværksættes en grundig analyse af erhvervets status.

Der bør åbnes mere op for at fiskere og fangere, samt flere grupper i samfundet, kan drage fordel af erhvervet. Kurserne for turismeerhvervet skal tage udgangspunkt i kursisttypernes sprogmæssige og kulturelle baggrund, så de får mest ud af kurserne. Der bør derfor uddannes turismefolk, som kan holde disse kurser.

Arbejdsmarkedspolitik

Plads til alle og jobs til dem der kan

Arbejdsmarkedsudviklingen spiller en central rolle i forhold til udviklingen af et mere selvbårent Grønland samt i forhold til at give alle borgere mulighed for at have en aktiv rolle i denne udvikling.

Arbejdsmarkedspolitikken skal kombineres med andre indsatsområder såsom erhverv, uddannelse og velfærd. Arbejdsmarkedet er det bindende led mellem flere vitale områder i et samfund, hvorfor målsætninger skal udarbejdes ud fra et helhedshensyn.

Der skal udarbejdes en national handlingsplan vedrørende "Fra passiv til aktiv forsørgelse". Denne skal indeholde udvikling af værktøjer til medarbejderne i arbejdsformidlingerne og inden for det sociale område, hvor vidensindsamling til brug for udarbejdelse af handlingsplaner og aktiverings-tilbud skal være et centralt element.

Erhvervslivet skal have en aktiv rolle, hvorfor en gensidig forpligtigelse skal være en af grundpillerne til indfrielse af målsætningen om skift fra en passiv til aktiv forsørgelse.

Ligesom Inuit altid har fulgt fangstdyrene for at kunne forsørge sig selv og familien, har vi i dag mulighed for at følge arbejdet igennem mobilitetsfremmende foranstaltninger, hvor muligheder og tilbud skal gøres mere synlige.

IT-Vision for Selvstyret

Der skal udarbejdes en IT-strategi. Visionen for IT-strategien er, at borgerne får lige adgang til information, kommunikation og service samt optimale muligheder for at deltage i den demokratiske proces, og at borgerne derigennem oplever en effektiv, helhedsorienteret og sammenhængende selvstyreorganisation, der samarbejder på tværs af organisatoriske enheder og for en tværoffentlig IT-organisering.

IT-strategien skal tage afsæt i borgernes behov og derudover varetage uddannelsessystemet, erhvervslivet samt kommunerne.

Strategien skal arbejde med en lang tidshorisont, men også med indsatser på kort og langt sigt, og skal indeholde overordnet offentlig IT-politik, standardisering og miljømæssig bæredygtighed i indkøb af nye komponenter til offentligt IT-infrastruktur-netværk, servere og software, og sikre en IT-arkitektur, der følger de standarder, som understøtter udviklingen af en fremtidig fælles offentlig IT-arkitektur.

Selvstyrets IT-udviklings- og driftsopgaver tilrettelægges, styres og gennemføres på den mest professionelle, effektive, sikre og miljørigtige måde.

Fangst og fiskeri

Naalakkersuisut vil udvikle fangst- og fiskeriområdet ud fra princippet om bæredygtighed med det formål, at fangere og fiskere indgår som en vigtig resurse i forhold til udviklingen af Grønlands selvforsyning af levnedsmidler.

Naalakkersuisut vil etablere et politisk uafhængigt organ til fordeling af kvoter for fisk og skaldyr.

Fangernes status som andre selvstændige næringsdrivende skal tydeliggøres.

Med det formål at fangererhvervet anerkendes af det globale samfund vil Naalakkersuisut iværksætte en mere intensiv oplysningskampagne om erhvervet.

Naalakkersuisut vil sikre, at udnyttelse af ressourcerne, herunder fisk og andre levende ressourcer, indgår i velfærds- og skattekommissionens arbejde.

Fiskerikommissionens anbefalinger skal vurderes og indgå i den kommende fiskerilov.

Selvforsyning

Det er vigtigt for Naalakkersuisut, at mulighederne for øget selvforsyning undersøges og udvikles, med ønske om at mindske afhængigheden af importerede fødevarer.

Denne udviklingsproces skal omfatte:

Fastsættelse af mål for Grønlands selvforsyning af levnedsmidler og revision af lovgivningen i denne forbindelse.

Samtidig med, at sydgrønlandske fåreholderes, kvægavleres, rensdyravleres og landbrugerens produkter bliver forædlet ønskes, at produkterne kan distribueres over hele Grønland, til tilnærmelsesvis kostægte priser.

Grønlands egne centre for udvikling af fødevarerprodukter, såsom INULI, ATI m.fl. skal være med til at bane vejen for forædling af landets produkter, ikke mindst i forhold til at skabe konkurrencedygtige priser for landets egne produkter. Endvidere skal der udvikles nye muligheder for produktion ud fra traditionelle grønlandske metoder for tilberedning og konservering.

Fødevarerkontrollen skal være en af de første områder, der overtages fra den danske stat.

Fødevarerkontrollen skal i alle kommuner styrkes og forbedres, ligesom lovgivningen på området skal tilpasses Grønland.

Med det formål at gennemføre en strukturtilpasning for det kystnære fiskeri skal der foretages en grundig analyse af de nuværende og nye muligheder, herunder skal der foretages en analyse af de følger, som en lukning af indhandlingsstederne medfører bl.a. på det sociale og økonomiske område.

I forbindelse med udviklingen af Grønlands selvforsyning af levnedsmidler, skal der sikres efter- og videreuddannelse af fangere og fiskere i de perioder af året, hvor indhandlingsmulighederne er begrænsede.

Muligheder for udnyttelse og udvikling af naturgivne ressourcer undersøges i alle regioner.

Internationalt samarbejde

Grønlands deltagelse i det internationale samarbejde vil hovedsageligt blive varetaget af Naalakkersuisut Siulittaasuat.

I forbindelse med indførelsen af Selvstyret vil Naalakkersuisut styrke Grønlands selvstændige rolle i det internationale samarbejde. Dette gælder f.eks. indenfor Arktisk Råds organer, hvor Naalakkersuisut vil deltage direkte i den nuværende formandskabsperiode og tage aktiv del i de miljømæssige undersøgelser af de omfattende planer om etablering af nye maritime ruter i Arktis.

Generelt vil Naalakkersuisut i profileringen af Grønland, i den globale verden og det internationale samarbejde, etablere vedvarende kontakt til de vigtigste medspillere i igangværende klimaforhandlinger og ønsker at deltage direkte i forhandlingerne om grænsedragningerne i det Arktiske Hav.

Naalakkersuisut agter at formalisere en Inatsisartut delegation til FN's Generalforsamling, og at vi som et folk sikres direkte deltagelse i vigtige internationale samarbejdsorganisationer.

Naalakkersuisut lægger stor vægt på det civile samfunds deltagelse i den internationale dialog og ønsker, at Grønlands stemme bliver hørt. Især skal der opponeres imod de store dyreværnsorganisationers kampagner mod forskellige former for fangst og fiskeri og EU's importforbud mod sælskind.

Generelt vil Naalakkersuisut i forhold til Partnerskabsaftalen med EU, fortsat udvikle samarbejdet med EU og Grønlands position som et OLT-land.

Naalakkersuisut støtter det eksisterende stærke samarbejde blandt Inuit og i ICC's nye samarbejdsorgan, Inuit Leaders Summit, hvor de Arktiske selvstyrreregeringer mødes årligt for at drøfte fælles interesser. Hertil ønskes et styrket samarbejde med forskningsinstitutioner og læreanstalter, der beskæftiger sig med forhold i andre arktiske og oprindelige samfund for at trække på best-practice.

Naalakkersuisut vil styrke kendskabet til FN's deklARATIONEN om Oprindelige Folks Rettigheder og søge at implementere deklARATIONEN.

Naalakkersuisut vil fortsat arbejde for, at Grønland kan have repræsentanter og studerende ved de danske repræsentationer i udlandet.

Omprioritering – nedbringelse af de administrative udgifter

Status

Igennem mange år har alle partier i Inatsisartut såvel som interessegrupper og almindelige borgere været enige om, at omfanget af de administrative udgifter er alt for stort.

Skal man se på udgifterne til det administrative system er det naturligt først at se på indretningen af det politiske system, som embedsværket er ansat til at servicere. Karakteristisk for arbejdet i Inatsisartut er, at der afholdes to til tre årlige samlinger på i alt 4 til 5 måneder, hvor sagerne i stigende grad bliver hastet i gennem uden, at politikerne har mulighed for at sætte sig ordentligt ind i forholdene. Dette skyldes, at der med årene er overtaget en række sagsområder fra Danmark, og at sagerne bliver mere og mere komplicerede jo mere udviklet samfundet bliver, og at Grønland ønsker at spille en stadig større rolle i internationale forhold trækker i samme retning.

De ændrede forhold har medført stigende krav fra Inatsisartut og Naalakkersuisut om rapporter, redegørelser, oplæg, lovforberedende arbejde, deltagelse i udvalgsmøder, arbejdsgrupper og meget andet. Med de stigende krav har det ikke været muligt at reducere driftsudgifterne i centraladministrationen.

Mål

Naalakkersuisut vil finde frem til en bedre og mere effektiv måde at administrere samfundet på.

Underskrevet i

Nuuk, den 10. juni 2009

INUIT ATAQATIGIIT

DEMOKRATERNE

KATTUSSEQATIGIIT

PARTIIAT

Kuupik Kleist

Jens B. Frederiksen

Anthon Frederiksen

Formand

Formand

Formand